

COMPARISON OF SPORT PERFORMANCE THE MORAVIAN WARM-BLOODED HORSE AND HORSES IMPROVED WITH IMPORTS BREEDS

POROVNANIE ŠPORTOVEJ VÝKONNOSTI MORAVSKÉHO TEPLOKRVNIKA A KONÍ ZUŠĽACHTENÝCH IMPORTOVANÝMI PLEMENAMI

Šamková J.

Ústav chovu hospodárskych zvierat, Agronomická fakulta, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika.

E-mail: samkova@pobox.sk

ABSTRACT

Aim of our work was to compare the sports performance of the Moravian warm-blooded horse and the horses, which have been improved with another breeds. We made the database of 1995 horses. These horses were in sport (show jumping, dressage, eventing, carriage) in the period 1991 – 2002 and had at least one of these ancestors – father, father of father, father of mother representative of old Austro-Hungarian stock. We divided these horses to eleven groups according to their father's breed. We used the analysis of variance and we have found out, that in dressage, eventing and carriage, there is not statistically significant difference, it is only in the show jumping ($P < 0,01$). Moravian warm-blooded horse is in the sport performance on the eight place. The most successful was combination of mares-Austro-hungarian stock with stallions selle française.

Key words: horses, moravian warm-blooded horse, sport performance

ABSTRAKT

Cieľom našej práce bolo porovnať športovú výkonnosť moravského teplokrvníka s koňmi už šľachtenými na športovú výkonnosť. Vytvorili sme databázu s 1995 koňmi, ktoré štartovali v období 1991-2002 v disciplínach parkúr, drezúra, všestrannosť, vozatajstvo a ktoré mali prinajmenšom jedného predka – otca, otca otca, otca matky predstaviteľa starých rakúsko-uhorských kmeňov. Rozdelili sme ich do skupín podľa plemennej príslušnosti otca. Použili sme analýzu rozptylu a zistili sme, že rozdiely vo výkonnosti v disciplínach drezúra, všestrannosť a vozatajstvo sú štatisticky nepreukázateľné, vysoká štatistická preukázateľnosť je ale v prípade parkúru ($P < 0,01$). Moravský teplokrvník je v poradí úspešnosti až ako ôsmy. Najúspešnejšie bolo potomstvo pochádzajúce z kombinácie kobýl rakúsko-uhorských kmeňov s plemenníkmi selle français.

Kľúčové slová: kone, moravský teplokrvník, športová výkonnosť

ÚVOD

V súčasnej dobe je vplyvom jednostranného selekčného tlaku ohrozená existencia miestnych plemien hospodárskych zvierat (Mácha, 1993). Hrozí nebezpečie homogenizácie populácií a tým i zníženie genetickej diverzity (Bodó, 1996). Pôvodné plemená majú síce v porovnaní s novovyšľachtenými často nižšie úžitkové výkony, ale sú nositeľmi adaptability, konštitučnej tvrdosti a vytrvalosti.

Teplokrvník moravského chovu je postavený na krvi anglických polokrvných kmeňov, ktorých pôvod spadá do rakúsko-uhorskej monarchie a takisto nepatrne na krvi oldenburského koňa, ktorý bol k nám importovaný na začiatku 20. storočia (Jiskrová, Milota, Hošák, 1993). Oldenburské žrebce hrali významnú úlohu v procese zmohtňovania (etapa 1928-1938), v procese zušľachtovania (etapa 1939-1949) plemenníci orientálni (Misař, Jiskrová, Somerlíková, 2001). Z rakúsko-uhorských kmeňov mali najväčší význam kmene Furioso a Przedswit, v menšej miere kmene North Star, Catalin, Gidran, Shagya a Nonius. Za moravského teplokrvníka sa v súčasnosti považuje kôň majúci otca a otcov matiek v priamej materskej línii minimálne do 3. generácie predkov predstaviteľov rakúsko-uhorských kmeňov. Do tejto doby nie je uznaný ako samostatné plemeno, ale len ako rás českého teplokrvníka.

Najdôležitejšou požiadavkou v chove hospodárskych zvierat je ich úžitkovosť. V chove koní je úžitkovosť daná ich výkonnosťou (Mlynek, Halo, 1999). Od roku 1980 sa kone začali selektovať hlavne na športovú výkonnosť. Častými importami hlavne nemeckých koní boli tradičné kmene koní odsunuté do pozadia. V tomto období sa v Čechách a na Morave začína vytvárať génovo nesúrodá populácia teplokrvných koní s názvom český teplokrvník (Milota, 1996). Podľa Jiskrovej (1995) je to dôsledkom nejednotnej a často sa meniacej koncepcie chovu a nie vždy dobre uváženíh importov. Moravskí chovatelia sa ale snažia o regeneráciu moravského teplokrvníka na základe pôvodných rakúsko-uhorských kmeňov, o uznanie samostatnej Plemennej knihy a o zaradenie moravského teplokrvníka do športu.

CIEĽ A METODIKA

Cieľom tejto práce je zistiť, aká je súčasná výkonnosť moravského teplokrvníka v porovnaní so zušľachtenými koňmi a ktoré z iných plemien najlepšie naväzuje na naše tradičné kone z pohľadu športovej výkonnosti.

Za účelom porovnania výkonnosti sme vytvorili skupiny koní, ktoré sme do databázy vybrali na základe pôvodu, pričom za určujúce sme brali ich otcov, otcov otcov a otcov matiek. Aspoň jeden z týchto predkov musel byť zástupcom pôvodných rakúsko-uhorských kmeňov (r.-u.)* Furioso, Przedswit, North Star, Gidran, Catalin, Nonius. Rozhodujúcim ukazovateľom bola plemenná príslušnosť otca.

Sledované kone štartovali v rokoch 1991-2002 v disciplínach parkúr, drezúra, všestrannosť a vozatajstvo. Rozdelili sme ich do nasledovných skupín:

- 1 – moravský teplokrvník – otec, otec otca a otec matky boli predstaviteľmi r.-u.
- 2 – otec je zástupcom r.-u.
- 3 – otec je anglický plnokrvník (A1/1)
- 4 – otec je shagya arab, arabský plnokrvník alebo angloarab
- 5 – otec je nemecký teplokrvník (NT)
- 6 – otec je selle français (SF)
- 7 – ostatné - otec je holandský teplokrvník, veľkopolský kôň, welsh pony, lipicán, chladnokrvný kôň, nelicentovaný alebo neznámy žrebec
- 8 – otec je český teplokrvník z matky r.-u. (ČT z r.-u.)
- 9 – otec je český teplokrvník bez zastúpenia r.-u. v jeho rodičovskej generácii (ČT)
- 10 – otec je slovenský teplokrvník z matky r.-u. (ST z r.-u.)
- 11 – otec je slovenský teplokrvník bez zastúpenia r.-u. v jeho rodičovskej generácii (ST)

Ukazovateľom výkonnosti boli výsledky súťaží, v prípade drezúry to bolo percentuálne vyjadrenie predvedenej drezúrnej úlohy, v prípade ostatných disciplín počet trestných bodov zo všetkých pretekov, ktoré dané kone absolvovali v sledovanom období. Vylúčenie zo súťaže sa hodnotilo 999 trestnými bodmi. Na porovnanie výkonnosti jednotlivých skupín sme použili analýzu rozptylu, mnohonásobné porovnanie sme vykonali Tukeyho testom a Scheffeho metódou v programe Unistat verzie 5,5.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Analýzou rozptylu sme zistili, že porovnávanie výkonnosti vytvorených skupín koní v disciplínach drezúra, všestrannosť a vozatajstvo je štatisticky nepreukázateľné. Jedným z dôvodov by mohli byť nízke počty koní a štartov v sledovaných skupinách uvedených disciplín.

Vysoká štatistická preukázateľnosť ($P < 0,001$) sa však potvrdila v disciplíne parkúr.

Tab.: Vybrané výsledky mnohonásobného porovnávania sledovaných skupín koní v rokoch 1991-2002 (Tukey test) - parkúr

Skupina	Počet koní	Počet štart.	štart/kôň	Tr. b./ kôň	Tr.b/ Štart/ kôň	6	10	11	8	5	2	1	7	9	4	3
6 – po SF	25	615	24,6	71,6764	2,9					*	*	*	*	*	*	*
10– po ST z r.-u.	16	696	43,5	72,6494	1,7				*	*	*	*	*	*	*	*
11 – po ST	39	1305	33,5	77,0577	2,3				*	*	*	*	*	*	*	*
8 – po ČT z r.-u.	129	4211	32,6	110,3297	3,0		*	*			*	*		*	*	
5 – po NT	281	6679	23,8	113,8006	4,8	*	*	*			*	*		*	*	
3 – po A1/1	169	4132	24,4	122,7825	5,0	*	*	*						*	*	
2 – po r.-u.	639	15904	24,9	135,3215	5,4	*	*	*	*	*				*	*	
1 – MT	191	4485	23,5	139,5439	5,9	*	*	*	*	*					*	
7 - ostatné	32	663	20,7	141,6957	6,8	*	*	*							*	
9 – po ČT	467	9222	19,7	149,1059	7,6	*	*	*	*	*	*				*	*
4 – po orient.	6	28	4,7	467,7946	99,5	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*

Najúspešnejšou skupinou s najmenším priemerným počtom trestných bodov na koňa za sledované obdobie 1991-2002 bola skupina koní po plemenníkoch selle française (6), najhoršou skupina po plemenníkoch s orientálnou krvou (4).

Moravský teplokrvník (1) je v poradí úspešnosti až ako ôsmy. Vykazuje štatisticky záporne preukázateľné rozdiely s prvými tromi najúspešnejšími skupinami - po plemenníkoch SF (6), ST z r.-u. (10) a ST (11), ktoré sú si vo výkonnosti, predvedenej na pretekoch, navzájom podobné, ďalej s ČT z r.-u. (8), NT (5) a s koňmi s orientálnou krvou (4). Pri mnohonásobnom porovnaní Scheffeho metódou sme u skupiny moravský teplokrvník zistili štatistickú preukázateľnosť podobnú ako u Tukeyho testu, výnimkou bola staticky nepreukázateľná diferenciacia pri porovnaní so skupinami ČT z r.-u. (8) a NT (5).

Skupina koní po plemenníkoch r.-u. (2) bola čo do počtu koní najpočetnejšia a vo výkonnosti o jedno miesto lepšia ako skupina moravský teplokrvník. Najviac štartov na koňa absolvovala skupina ST z r.-u. (10), ktorá napriek malej početnosti (16 koní) ukázala veľmi dobrú výkonnosť, v rámci sledovaných skupín druhá najlepšia v počte trestných bodov na koňa (72,6) a s najmenším počtom trestných bodov za štart na 1 koňa (1,7). Z tejto skupiny 13 koní pochádza po plemenníkovi Cent-22, ktorý sám dosiahol výborných výsledkov v parkúre pod športovým menom Cinzano.

Najhoršie v Tukeyho teste obstála skupina koní po plemenníkoch s orientálnou krvou (4), ktorá bola najmenej početná, s najmenším počtom štartov, ale s najväčším počtom trestných bodov. Vysoký priemerný počet trestných bodov je zapríčinený častým vylúčením zo súťaží. Zlé výsledky môžu byť ovplyvnené rôznymi faktormi (vplyv jazdca, náročnosť pretekov) a pri

počte 6 koní a 28 štartov je ich ťažké zrovnávať s ostatnými skupinami. V rámci analýzy rozptylu vykazovala táto skupina štatisticky preukázateľné rozdiely so všetkými skupinami.

ZÁVER

Súčasná germanizácia chovu a snaha o produkciu vysokošpecializovaných športových koní zatlačila naše pôvodné plemeno moravský teplokrvník v úspešnosti na parkúrových pretekoch v rokoch 1991-2002 do úzadia. Najlepšie výsledky vykázala skupina po plemenníkoch selle française (6), ktorí veľmi dobre naviazali na kobyly-predstavielky starých rakúsko-uhorských kmeňov, prípadne kobyly po plemenníkoch týchto kmeňov. Ďalšie úspešné kríženie bolo so slovenským teplokrvníkom, hlavne s plemenníkmi tohoto plemena, ktoré pochádzajú z matiek-predstavieliek rakúsko-uhorských kmeňov (10). Čo sa týka českého teplokrvníka, ak pochádza z matky r.-u. kmeňov (8), nadväzuje na moravského teplokrvníka takisto lepšie ako český teplokrvník bez r.-u. kmeňov v rodičovskej generácii (9). Kone, majúce vo svojich rodokmeňoch vyššiu „koncentráciu“ predkov r.-u. kmeňov mali väčší počet štartov na koňa, čo svedčí o vytrvalosti a konštitučnej tvrdosti, ktorých nositeľmi sú práve predstavitelia rakúsko-uhorských kmeňov. Z výsledkov tohoto porovnania výkonnosti by sme teda mohli vyvodiť záver, že kone týchto kmeňov sú vhodné na šľachtenie koní na športovú výkonnosť.

POUŽITÁ LITERATÚRA

BODÓ, I.: Chov tradičných plemen koní v Maďarsku. In.: Perspektíva chovu koní v Českej republike. Brno: Nadace Václava Michala, 1996, s.33-39.

JISKROVÁ, I.: Vliv importu zahraničních plemen na zvýšení sportovní výkonnosti českého teplokrevníka. [Dizertačná práca]. Brno: MZLU, 1995. 91 s.

JISKROVÁ, I. – MILOTA, V. – HOŠÁK, S.: Chov teplokrevníka v hřebčíně Pohořelice u Napajedel a jeho význam pro současnost. In.: Génové zdroje hospodárskych zvierat, Brno: MZLU, 1993, s. 94-98.

MÁCHA, J.: Ohrozená plemena skotu v České republice. In.: Génové zdroje hospodárskych zvierat, Brno: MZLU, 1993, s. 55-68.

MILOTA, V.: Regenerace moravského teplokrevníka. In.: Perspektíva chovu koní v Českej republike. Brno: Nadace Václava Michala, 1996, s.41- 42.

MLYNEK, J.- HALO, M.: Chov koní. Nitra: Slovenský chov, 1999. 99s. ISBN 80-968175-4-X.

MISAŘ, D. - JISKROVÁ, I. - SOMERLÍKOVÁ, K.: Vliv plemen a užitkových typů koní na šlechtění moravského teplokrevníka. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2001, IL, 5: 25-31. ISSN 1211-8516.

*r.-u. – pôvodné rakúsko-uhorské kmene Furioso, Przedswit, North Star, Catalin, Gidran a Nonius.